[missing]

politiek zowel als economisch, beslissend is voor de politieke en economische mogelijkheden in eigen land, is het de plicht van een socialistische partij zich op haar congres ook van de grote vraagstukken der internationale politiek met de meeste ernst rekenschap te geven. Tevelen zijn er nog in ons volk, die deze vraagstukken ervaren zoal niet als vraagstukken van de tweede rang, dan toch als vraagstukken, waarbij zij als het ware niet zelf lijfelijk en direct zijn betrokken. Het is ónze taak hier de baanbrekers te zijn van de ruimere blik en een nieuwe gezindheid. Er is een steeds groeiende onderlinge afhankelijkheid tussen nationale en internationale vraagstukken en socialistische politiek is in deze tijd niet mogelijk, als onze politieke activiteit niet van dit besef wordt doordrongen.

In de korte tijd, die me is toegemeten, is het uiteraard niet mogelijk de gehele internationale politiek te overzien en te bespreken. Ik moet me beperken tot enkele hoofdvraagstukken en ik wil daarom slechts die punten bespreken, die ook in de aan het Congres voorgelegde resolutie duidelijk naar voren springen, namelijk:

1. de tegenstelling Oost—West;
2. de hulp aan de onderontwikkelde gebieden;
3. de Europese integratie;
4. de democratie op het internationale en bovennationale terrein.

Met het oog op de toekomstige ontwikkeling der internationale verhoudingen acht het Partijbestuur het gewenst, dat het Congres zich op deze punten duidelijk uitspreekt.

1. *De tegenstelling Oost—West*

Als er ten aanzien van één internationaal vraagstuk weinig wezenlijks veranderd is, sinds de Partij haar vorige congres hield, dan is het ten aanzien van de tegenstelling Oost—West. Na de wapenstilstand in Korea hebben velen gehoopt op een ontspanning in de internationale verhoudingen. Misschien opnieuw, toen na de dood van Stalin op het gebied van sport, cultuur en handelspolitiek. Malenkow iets meer voor toenadering leek open te staan. En wellicht ook, toen het vorige jaar in Genève een regeling inzake Indo-China tot stand kwam. Maar Formosa heeft de internationale verhoudingen andermaal verscherpt. En in Rusland werd de oorlogsbegroting met 12, de begroting voor de zware industrie met 23 pct. verhoogd, mede de achtergrond van de vervanging van Malenkow door Boelganin.

Vanuit het centrum Moskou wordt de zwaarste druk nu eens gericht op Europa, dan weer op Azië, de mildere toon van de ‘vreedzame samenleving’ wisselt af met de toon van

intimidatie en bedreiging. Dergelijke tactische veranderingen hebben zich steeds voorgedaan en zullen zich blijven voordoen. Ten dele hangen zij samen met de vraag, of en op welke wijze men bepaalde doeleinden het best verwezenlijkbaar acht, op korte termijn of op lange termijn. Maar over het uiteindelijke doel van de Sovjet-politiek kan redelijkerwijs geen enkele twijfel bestaan, die blijft onveranderd gericht op de wereldheerschappij van het communisme. Wanneer in deze tijd de mensheid voortleeft in vrees en onzekerheid, wanneer de vrije landen gedwongen zijn om milliarden dollars per jaar uit te geven voor militaire doeleinden, dan ligt de beslissende oorzaak van dit alles in deze communistische bedreiging.

Het is niet het Westen dat de vrede der wereld in gevaar brengt. Ik geloof, dat alle verantwoordelijke staatslieden in het Westen bij herhaling getoond hebben voor het behoud van de vrede een maximale prijs over te hebben, een prijs, die uit een oogpunt van morele verantwoordelijkheid soms zelfs te hoog lijkt. Want het is enkel uit de wil om de vrede te bewaren, dat het Westen zo zwak reageerde, toen [missing] onvermijdelijk geworden regeling in Indo-China, maar een regeling, die opnieuw millioenen mensen uitleverde aan de totalitaire machten van deze tijd. Laten we over dat alles niet gering denken. Ook in de internationale politiek gaat het tenslotte om de mens. Als de vrije wereld mensen aan de onvrijheid moet overlaten, dan komt onze morele verantwoordelijkheid in een dramatische spanning. En ook vanuit die verantwoordelijkheid wordt het Westen herhaaldelijk voor de noodzaak geplaatst — ten aanzien van Berlijn, in Korea en nu inzake Formosa — duidelijk een grens te trekken.

De volkeren van het Westen wensen de vrede. De volkeren van het Westen zouden een vreedzame samenleving, de zogenaamde ‘peaceful co-existence’, tussen Oost en West, als die mogelijk was, zelfs gaarne aanvaarden. Maar uit de tweede wereldoorlog is Rusland als het enige land naar voren gekomen, dat zijn grondgebied aanmerkelijk zag uitgebreid. Het was Rusland, dat zijn politiek systeem aan andere landen opdrukte, tegen de volkswil in. Het zijn de communisten, die de helft van Duitsland, de helft van Oostenrijk, de helft van Korea en de helft van Indo-China bezet houden als een springplank tot vergroting van het communistische machtsgebied. Het is Rusland, dat door druk en intimidatie, als het niet anders gaat door agressie, het Westen wil dwingen van de ene concessie naar de andere. Maar als Rusland dan tezelfdertijd de leuze aanheft van de vreedzame samenleving, dan wordt dat een holle leuze. Vreedzame samenleving kan niet bestaan in een sfeer van vrees

en onzekerheid, in een sfeer van voortdurende dreiging.

De laatste tijd is er weer een toenemende neiging het zo voor te stellen, alsof het gaat om een tegenstelling tussen het communistische Rusland en de kapitalistische Verenigde Staten, in welke tegenstelling het socialisme geen partij heeft te kiezen, maar zelfstandig een eigen, derde weg heeft te gaan. Deze probleemstelling is onjuist en is door onze Partij altijd afgewezen. De tegenstelling is tussen het totalitairisme en de vrije wereld en het socialisme is deel van die vrije wereld. Niemand vraagt van ons om het met het kapitalisme in de Verenigde Staten eens te zijn, maar in diezelfde Verenigde Staten staat nu een verenigde vakbeweging van 15 millioen leden, met wie de Europese vakbeweging nauw samen werkt, bepaald niet in kapitalistische richting. In de vrije wereld kan en moet het socialisme zijn invloed uitoefenen, maar het kan zich daarvan niet losmaken, omdat met de toekomst van de vrije wereld ook de toekomst van het socialisme staat of valt.

Het feit, dat de vrije wereld niet wordt gedirigeerd van één enkel machtscentrum uit, doch een bondgenootschap is van vrije mensen en vrije volken, geeft Rusland voortdurend de gelegenheid tweedracht te zaaien in het Westen en het daardoor te verzwakken. Verdeel en heers is een der leidraden van de Russische politiek. Vandaar het aanwakkeren van de verschillen tussen de Verenigde Staten en Engeland, tussen de Verenigde Staten en Europa. Vandaar het communistische verzet tegen het streven naar Europese eenheid. Vandaar dat Rusland overal, waar het niet zelf de macht in handen heeft, optreedt als de kampioen van het meest ouderwetse nationale souvereiniteitsbegrip. Daarom vrees ik, dat iedere politiek van nationalisme, neutralisme en derde weg, soms verdedigd met de meest respectabele bedoelingen, toch bijdraagt tot de verzwakking van de vrijheid in de wereld.

Ik heb al gezegd, in een werkelijk vreedzame samenleving, hoe begerenswaardig ook, geloof ik onder de huidige omstandigheden niet. In plaats van vreedzame samenleving spreken tegenwoordig sommigen dan ook liever van ‘competitive co-existence’, concurrerende samenleving. De discussie daarover is nog steeds in gang. Maar ook, als een vreedzame samenleving voorlopig onbereikbaar moet [missing] aan een aantal essentiële voorwaarden worden voldaan. In het eerste gedeelte van de resolutie van het Partijbestuur worden drie van deze voorwaarden genoemd. Zowel op het Europese als op het Atlantische vlak zullen de landen van de vrije wereld zich steeds nauwer moeten aaneensluiten, omdat tegenover de communistische bedreiging het Westen alleen sterk staat op de grondslag van militaire paraatheid, economische gezondheid en politieke eensgezindheid. Ook daarom is

het beter elk nieuw gesprek tussen Oost en West eerst te doen plaats hebben na goedkeuring der Parijse accoorden. Ten tweede zal de vrije wereld het voortschrijden van het communisme met alle kracht moeten tegengaan. Maar dit laatste, het tegenhouden van een verdere voortgang van het communisme in de wereld, dat alleen zou bepaald onvoldoende en te negatief zijn. We zouden verraad plegen aan de vrijheid, als we de Europese landen achter het IJzeren Gordijn zonder meer zouden afschrijven. De socialisten achter het IJzeren Gordijn, waarvan velen in gevangenissen en concentratiekampen zuchten, de arbeiders van Berlijn, die in opstand kwamen, zij hebben recht om te weten, dat de vrije wereld aan hun zijde staat. Een modus vivendi met Rusland is niet mogelijk, zolang deze volken niet de vrijheid herkrijgen over eigen politiek lot te beslissen. En ik geloof, dat het van bijzondere betekenis is, als juist de socialistische beweging dit in alle duidelijkheid uitspreekt.

Dit recht om over eigen politieke lot te beslissen, geldt dus niet alleen voor het verdeelde Duitsland, doch wel: óók voor Duitsland. Ook het Duitse volk heeft recht op het herstel van zijn nationale eenheid en dit heeft daarom te behoren tot de wezenlijke doelstellingen van de Westerse politiek. Maar deze hereniging van Duitsland kan geen handelsobject zijn tussen Oost en West. Het is een rechtvaardige zaak in zichzelf en waar iemand recht op heeft, daar betaalt hij niet voor, maar daar strijdt hij voor. Duitsland behoort niet tot Rusland, het behoort tot Europa en Europa heeft er recht op, dat een vrij en herenigd, democratisch Duitsland als volwaardig deelgenoot, met gelijke rechten, maar ook met gelijke plichten, wordt opgenomen in de Europese gemeenschap.

Dit is alles, wat ik U ter toelichting op het eerste gedeelte van de resolutie heb te zeggen. Het is een beangstigend vraagstuk, waar we hier voor staan. Het verlangen naar een werkelijke vrede tussen de volken is zo oud als het socialisme zelf en de edelste figuren onder ons hebben er hun leven lang voor gestreden. Maar een werkelijke vrede kan niet gekocht worden tegen de prijs van de vrijheid. We moeten het mensenmogelijke doen, dat het dilemma ons bespaard blijft andermaal geplaatst te worden voor de keuze tussen vrijheid of vrede. Maar nooit mogen we vergeten, dat het socialisme slechts leven kan uit de geest van de vrijheid.

2. *Hulp aan de onderontwikkelde gebieden*

Het tweede gedeelte van de resolutie betreft onze houding ten aanzien van het vraagstuk der onderontwikkelde gebieden.

Ging het bij het vorige punt om de vrijheid in de wereld, hierbij gaat het om de sociale gerechtigheid in de wereld.

De onderontwikkelde gebieden omvatten twee-derde van de gehele aardbol en van de gehele mensheid. Bijna 60 pct. van de gehele mensheid lijdt min of meer aan ondervoeding, meer dan de helft van de gehele mensheid kan lezen noch schrijven. In de meest elementaire menselijke behoeften van woning en voeding is van verbetering geen sprake, omdat woningbouw en landbouw nauwelijks de groei van de wereldbevolking bijhouden. En de tegenstelling tussen de rijke en de arme [missing] 5 maal zo hoog was als in het armste land, op het ogenblik is dat 40 maal zo hoog. Als we zo naar de verhoudingen in Nederland, en nog een paar landen, kijken, dan mag het socialisme terecht met trots vaststellen, dat zijn strijd voor de oplossing van het sociale vraagstuk niet voor niets is geweest. Maar als we de sociale toestanden niet bekijken van Nederland uit, doch als wereldvraagstukken, dan moeten we vaststellen, dat we nog pas staan aan het allereerste begin.

En dit vraagstuk van de onderontwikkelde gebieden is in de huidige situatie ook daarom een vraagstuk van wereldpolitieke betekenis geworden, omdat het niet los mag worden gezien van de strijd om de vrijheid in de wereld. Het communisme parasiteert overal op de sociale achterlijkheid. De onderontwikkelde landen staan onder de voortdurende zuigkracht van de communistische propaganda en zij staan daarbij zwak. En toch, de vraag, waar over 20, 30 jaar de onderontwikkelde landen zullen staan, aan de kant van het communisme, of aan de kant van de democratie, deze vraag is beslissend voor de toekomst van de vrijheid in de wereld. Laten we ons goed realiseren, de onderontwikkelde landen zijn voor het meren-deel landen, die onze vorm van democratie nooit hebben gekend. Vele en vele millioenen leven er, die te arm zijn om onze vrijheidsidee te kunnen beleven. Dat alles spreekt daarom maar matig aan. Maar als communistisch China van Rusland zevenmaal meer economische hulp krijgt dan India van het Westen, dan is dit een feit, dat in deze wereld wel moet aanspreken. De vraag, waar deze landen over 20, 30 jaar zullen staan, is daarom in heel belangrijke mate ook de vraag, wat het Westen over heeft om in deze landen — ik herhaal, twee-derde der gehele aarde — het sociale vraagstuk op te lossen, de strijd aan te binden tegen honger, ziekte en onwetendheid, door een grootscheeps program van investeringen de economie van deze landen tot ontwikkeling te helpen brengen. Ik geloof, dat iedere socialist zich hiertoe verplicht zal weten, eenvoudig krachtens de geschiedenis en het diepste wezen van het socialisme zelf. Maar vandaag aan de dag is het ook de vraag: welk offer

willen we brengen voor de vrijheid in de wereld.

Ik heb U gezegd: het verschil in levenspeil tussen de rijke en de arme landen wordt nog van jaar tot jaar groter. Deskundigen hebben uitgerekend, dat, als we deze toenemende wanverhouding zouden willen ombuigen, dus niet zo, dat het gehele sociale vraagstuk in de onderontwikkelde landen daarmee zou zijn opgelost, doch wel zo, dat deze landen althans niet meer in een voortdurend slechtere positie zouden komen, dat daarvoor een economisch hulpprogram nodig zou zijn van tussen de 10 en 15 milliard dollar per jaar. Een ontzaglijk bedrag. Maar wist U, als ik eens een vergelijking mag maken, dat de mensheid, heel voorzichtig geschat, 85 milliard dollar per jaar voor militaire doeleinden uitgeeft? Laat ik vooral geen misverstand wekken, ik ben bepaald niet van mening, dat in de ons opgedrongen verdediging van de vrijheid het Westen de defensie-uitgaven belangrijk zou kunnen verlagen. Maar het is wel een beklemmende vraag, dat het zo vaak lijkt, alsof de mensheid gemakkelijker bereid is de financiële middelen op te brengen om oorlog te voeren dan om de vrede op te bouwen.

Als de meer ontwikkelde landen bereid zouden zijn om gemeenschappelijk 1 pct. van hun jaarlijkse nationale inkomen ter beschikking te stellen van de economische ontwikkeling van de onderontwikkelde landen, dan zou dit werk op grootscheepse en doeltreffende wijze kunnen worden aangepakt. De situatie in de meer ontwikkelde landen schijnt daar politiek nog niet rijp voor, maar ik geloof niet, dat het economisch niet te dragen zou zijn. Maar ook als we bescheidener beginnen, dan moeten we toch goed begrijpen, dat het nodig wordt om met de aanpak van zijn de noodzakelijke investeringen om een economische opgang mogelijk te maken. Het was om die reden, dat ik ons congres over de buitenlandse politiek, enkele weken geleden, de vraag voorhield: brengt de socialistische partij in Nederland het op om tegen de regering te zeggen: wij verlangen dat Nederland voor dit doel honderd millioen gulden per jaar ter beschikking stelt. Dat is niet 1 pct. van ons nationale inkomen, het is nog niet eens een halve procent. Maar Nederland zou hiermee een daad stellen, die de impasse van het alsmaar blijven praten en nieuwe resoluties maken zou doorbreken, die andere landen wellicht over een laatste aarzeling zou heentrekken en die daarom de zaak internationaal een belangrijke stap verder zou brengen.

Als in het Westen de daadwerkelijke bereidheid bestaat om deze gelden bijeen te brengen, dan rijst meteen de vraag, hoe dit werk het beste kan worden georganiseerd. Dat is een moeilijk en ingewikkeld vraagstuk, waarop ik hier niet diep kan ingaan. Het is echter

goed te bedenken, dat de onderontwikkelde landen voor een deel koloniale gebieden zijn, die nog maar kort hun nationale zelfstandigheid hebben verworven. Wanneer zelfs maar de indruk zou worden gewekt, dat het Westen de bedoeling zou hebben van een nieuw, economisch, kolonialisme in plaats van het vroegere politieke, kolonialisme, dan is heel deze hulpverlening bij voorbaat tot mislukken gedoemd. Dat is een van de redenen om deze hulpverlening, waar mogelijk, te laten verlopen via de Verenigde Naties. Het is ook een reden om zoveel mogelijk landen bij dit werk te betrekken.

En als we dan spreken over de onderontwikkelde gebieden in de wereld, laten we dan vooral ook niet vergeten de achtergebleven gebieden in ons eigen werelddeel, Europa. In Zuid- en Zuid-Oost-Europa ligt een groot arbeidsveld braak. Een Verenigd Europa zal er nooit komen zonder een besef van Europese solidariteit. Bestaat er deze Europese gezindheid, niet in woorden, doch in daden? Wat doen we om het sociale vraagstuk te helpen oplossen in Zuid-Italië, in Griekenland, in heel dit vergeten deel van Europa? Ik geloof, dat hier een belangrijke taak ligt voor de gezamenlijke socialistische partijen in Europa.

3. *De Europese integratie*

Ik ben hiermee reeds tot het derde gedeelte van onze resolutie gekomen, dat handelt over de Europese integratie.

Op dit punt is de situatie er sinds het vorige Partijcongres waarlijk niet beter op geworden. We hebben in de afgelopen twee jaar de Kolen en Staal Gemeenschap in werking zien treden. Het ontwerp ener Europese Defensie Gemeenschap werd door de ministers ondertekend. Pg. Mansholt bracht de discussie op gang over een Europese landbouwpool. En over dat alles heen werden de besprekingen reeds gericht op een Europese politieke en economische gemeenschap. Het leek, alsof Europa opgenomen was in een dynamische ontwikkeling, die men misschien wel kon remmen, maar niet tegenhouden, een ontwikkeling, die met vallen en opstaan ging in de richting van een werkelijk Verenigd Europa.

Dit alles kwam op het spel te staan, toen in het Franse parlement de EDG werd afgewezen, De twee hoofdelementen van de EDG waren enerzijds de inschakeling van Duitsland in de Westerse verdediging, anderzijds een stuk werkelijke Europese integratie en dat juist op een terrein, waarop het vroegere nationalisme zoveel rampen over Europa bracht. Het verzet tegen de EDG was voor een belangrijk deel ontsproten uit een verzet tegen de Duitse herbewapening en we hebben de paradox beleefd, dat juist deze Duitse

herbewapening binnen drie maanden na de ver- [missing]ping van de EDG bracht ook de dynamiek tot stilstand in de ontwikkeling naar Europese eenheid en nog steeds staan we voor de vraag, hoe we dit vastgelopen schip weer vlot krijgen.

Nu Europa in de afgelopen jaren een verrassend economisch herstel te zien heeft gegeven en het directe oorlogsgevaar in Europa wat minder dreigend werd, lijkt ook de geestdrift voor de Europese eenheid minder geworden. De nationale staat is een schepping van de Europese geest en ook Europa waant zijn uil een valk te zijn. Men geeft zich over aan de illusie, dat de Europese eenmaking enkel voortsproot uit de noodzaak zich te verdedigen tegen de communistische bedreiging. Deze dreiging heeft wel aan het streven naar Europese eenheid een bijzonder actueel accent gegeven. Maar de wezenlijke noodzaak ligt elders. Onze defensie- gemeenschap is de Atlantische Gemeenschap. Maar Europa moet zich aaneensluiten, omdat de Frans—Duitse tegenstelling alleen op het bovennationale vlak een werkelijke oplossing kan vinden. Europa moet zich aaneensluiten, omdat in onze tijd de wereld te klein is geworden voor al die kleine nationale staten en nationale volkshuishoudingen, die het product zijn van de Europese geschiedenis. Onze huidige wereld groeit toe naar grotere politieke en economische eenheden. We zien dat niet alleen in Europa, maar bijvoorbeeld ook in het Midden-Oosten en in Zuid-Amerika. In het rhythme van de economische ontwikkeling blijft Europa op het ogenblik ten achter bij de Verenigde Staten als bij Rusland. Als Europa politiek weer een belangrijke plaats in de wereld wil innemen, als we in Europa het levenspeil op een hoog niveau duurzaam willen waarborgen, dan is een veel grotere politieke en economische eenheid dringend noodzakelijk. En dan is er voor Europa geen andere weg dan de bovennationale weg mogelijk. Want als het enkel een samenwerking blijft tussen staten, die nationaal volledig souverein blijven, dan leert de ervaring, dat deze samenwerking, met name op economisch gebied, ineenstort in tijden van een neergaande conjunctuur, juist als de behoefte er aan het grootst is. De traditionele weg van de internationale, in plaats van de bovennationale, samenwerking brengt bovendien onvoldoende tot uitdrukking, dat de wezenlijke vraagstukken, waarvoor we in Europa staan, geen nationale vraagstukken meer zijn, doch Europese, en tevens brengt het onvoldoende onze gemeenschappelijke verantwoordelijkheid tot gelding inzake de toekomst van dit werelddeel.

Het perspectief van de Europese eenheid is dan ook het enige perspectief, dat er voor Europa is. Alles wat nationalistisch en conservatief denkt in Europa is wel tegen deze idee

storm gelopen, er is veel stil en openlijk verzet geweest van allerlei belangengroepen, maar niemand heeft tot nu toe aan Europa een ander perspectief kunnen bieden. Europa heeft eenvoudig geen keuze, we moeten op deze weg verder. En ik geloof, dat de jonge generatie in Europa van de ouderen verwacht, terecht verwacht, dat niet de weg wordt geblokkeerd naar een Europa, waarin men in vrijheid, vrede en welvaart kan samenleven en werken.

Dit alles klemt in bijzondere mate voor een land als het onze. De structuur van onze economie en onze snelgroeiende bevolking maken de inschakeling van Nederland in een groter Europa bijna tot een levensnoodzakelijkheid. Ik geloof, dat dit ook tot uitdrukking moet komen in ons buitenlands beleid. We vragen van de regering niet, dat zij dogmatisch te werk gaat, noch een vast schema, de geschiedenis verloopt nu eenmaal nooit volgens plan. Maar we vragen van de regering wel, dat zij de openheid, de verbeeldingskracht, de volharding en het initiatief zal opbrengen om overal, waar dit mogelijk is, een grotere eenheid in Europa te stimuleren en te bevorderen. Op deze gezindheid, daar komt het op aan.

En wat kunnen we dan doen in de huidige situatie? [missing] bereik der reële mogelijkheden komt te liggen. Een dergelijke kans [missing]

We moeten bijzondere aandacht besteden aan de Kolen en Staal Gemeenschap, die geworden is als een eiland van de bovennationale gedachte in een zee van toenemend nationalisme. Als het bovennationale element in de KSG niet behouden zou blijven, dan zou er niet veel meer overblijven dan een Europees kolenkartel en daaraan hebben wij juist, als socialisten, weinig behoefte.

We moeten de Westeuropese Unie aanvaarden, ofschoon de structuur ervan slechter is dan die van de EDG, omdat het vacuum van de mislukking van de EDG niet mag voortbestaan en omdat het een stap vooruit is, als Duitsland, na de liquidatie van het bezettingsregiem, als vrije natie wordt opgenomen in de Europese Gemeenschap en de verdediging van het Westen. En als de Westeuropese Unie in de toekomst een bruikbaar kader zou blijken te zijn tot grotere eenheid in Europa, op welk gebied dan ook, dan moeten we ook die kans niet ongebruikt voorbij laten gaan.

We moeten meer dan voorheen aandacht gaan besteden aan de vraag, wat juist de socialistische bijdrage tot de Europese eenwording moet zijn. Van een Europees Plan van de Arbeid zou een grote stimulerende en bezielende kracht kunnen uitgaan.

We zullen in Europa de bovennationale gedachte levend moeten houden en overal, waar

de gelegenheid zich voordoet, die oplossingen moeten verdedigen, die de bovennationale eenwording zoveel mogelijk ten goede komen.

In het kader van de nationale staat heeft het socialisme tot nu toe zijn belangrijkste werkingsveld gevonden en er vele successen geboekt. Maar het is aan dat kader niet wezensverbonden, misschien mag ik zeggen: integendeel. In deze tijd gaat het er om de idee van: Europa, ons vaderland, tot levende werkelijkheid te maken. De bijdrage, die het socialisme daaraan geeft of niet geeft, zal beslissende invloed hebben ook voor de toekomst van het socialisme zelf in Europa.

4. *De democratie op het internationale en bovennationale vlak*

En dan wordt er in het laatste gedeelte van de resolutie gesproken over de parlementaire Benelux-Raad, de raadgevende vergadering van de Raad van Europa in Straatsburg en de raadgevende vergadering van de Westeuropese Unie.

In wezen gaat het bij alle drie om hetzelfde vraagstuk. Volstrekt onvoldoende wordt nog beseft, dat we in deze tijd staan voor een groot probleem van de democratie. De democratie namelijk zoals die historisch is gegroeid, functionneert in het kader van de nationale staat. Maar doordat in deze tijd in steeds toenemende mate allerlei beslissingen, en daaronder de meest essentiële, worden genomen in collectief verband op internationaal niveau, zijn er steeds meer vraagstukken, die aan een werkelijke democratische controle ontsnappen, waardoor de democratie van binnenuit wordt uitgehold. Met de grote internationale ambtenaren-apparaten, die ontstaan en een eigen leven gaan leiden, lijken we soms al een aardig eind op weg naar de samenleving van de managers. Als dat het militaire gebied betreft, is dat dubbel gevaarlijk. Op regeringsniveau gaat de internationalisatie van de samenleving snel voorwaarts. Dat is onvermijdelijk en goed. Maar op het parlementaire vlak, op het vlak van de democratische controle, wordt daarmee geen gelijke tred gehouden. Soms lijkt het, alsof hier en daar dankbaar de kans wordt aangegrepen onder de democratische controle uit te komen. Ik geloof, dat dit voor het socialisme onaanvaardbaar is, en dat we de plicht hebben niet alleen de democratische ver- [missing] uit te bouwen op het internationale en bovennationale vlak.

Daarbij ontmoeten we in de eerste plaats de Benelux. Sinds jaar en dag traineert de totstandkoming van een parlementaire Benelux-Raad. De drie parlementen zijn het er over eens. De drie parlementen stellen heus geen overdreven eisen, zij zijn bereid te aanvaarden, dat het een zaak betreft, die een zekere geleidelijkheid vereist, maar zij kunnen niet

aanvaarden, dat niet aan bepaalde minimale parlementaire eisen wordt voldaan en de weg naar een werkelijk democratisch controlerend orgaan ook voor de toekomst zou worden afgesneden. Het lijkt alles zo vanzelfsprekend, maar de drie regeringen kunnen het er maar niet over eens worden. Waar het vastzit, in Den Haag of in Brussel, daar kan ik hier niet op ingaan. Ik kan me niet voorstellen dat pg. Spaak er iets tegen zou hebben. Maar als de parlementaire Benelux- Raad in onze resolutie uitdrukkelijk wordt genoemd, dan moet iedereen weten, wat daarmee wordt bedoeld, namelijk, dat wij van onze regering vragen al datgene te doen wat de totstandkoming op korte termijn van een zinvol parlementair Benelux-orgaan kan bevorderen.

En dan is er de voorgenomen instelling van een parlementair orgaan in het kader van de Westeuropese Unie. Daarbij gaat het om niets minder dan om de vraag, hoe de democratie de controle kan behouden op het militaire apparaat, een uitermate brandend vraagstuk. Dat kan in deze tijd, waarin het militaire apparaat steeds meer een internationaal apparaat wordt, niet meer alleen in het kader van de nationale parlementen. Langs internationale en bovennationale weg moeten we trachten de weg te vinden, dat de democratie, juist in deze tijd van grote militaire inspanningen, de politieke zeggenschap en de controle over het leger in handen houdt Pg. Ollenhauer heeft dit vraagstuk uitvoerig aangesneden op het congres van de SPD te Berlijn. Ik geloof, dat dit vraagstuk onder socialisten nauwelijks een controversieel punt kan zijn. En daarom is dit opnieuw een punt dat met vrucht door de gezamenlijke socialistische partijen in Europa zou moeten worden aangepakt op korte termijn.

Ik heb er aan gehecht om dit gehele vraagstuk van de democratie op het internationale en bovennationale vlak met enige nadruk op dit Congres aan de orde te stellen. Het is een uitermate belangrijk probleem en er wordt nog steeds veel te weinig aandacht aan geschonken. Het gebeurt herhaaldelijk, dat op allerlei internationale conferenties de regeringen opkomen voor allerlei vermeende of werkelijke nationale belangen, maar het gebeurt zo zelden, dat er van enige verontrusting blijkt voor de toekomst van de democratie. Dat is voor ons niet alleen een belang, maar een beginsel, een beginsel, dat voor het socialisme tot de meest fundamentele behoort. En daarom heeft de socialistische beweging de plicht, de versterking en de uitbouw van de democratie met kracht en voortvarendheid ter hand te nemen.

Dit zijn de vier hoofdpunten van de resolutie, die het Partijbestuur inzake de buitenlandse

politiek aan het Congres heeft voorgelegd. Ik hoop, dat het Congres ermee zal instemmen, ook in de overtuiging dat het hier gaat om vraagstukken die voor de toekomst van ons volk van de meest beslissende betekenis zijn.

Behalve deze vier punten zijn er vele andere, die een bespreking meer dan waard zouden zijn en waarvan ik weet, dat zij ons ook als socialisten bijzonder ter harte gaan. Ik noem een betrekkelijk kleine kwestie als Nieuw-Guinea. Ik noem de grotere vraag, of het socialisme voldoende op de hoogte van de tijd staat, nu door de ontwikkeling van de atoom-energie — men zie de jongste besluiten der Engelse regering — de wereld schijnt te staan aan de vooravond van een nieuwe industriële revolutie. Ik noem een heel grote kwestie als het ontwaken der gekleurde volken, waartegenover de blanke wereld zo uiterst moeilijk de juiste houding [missing] ingewikkeldheid van het vraagstuk erkennen, maar in ons hart blijft er iets, dat daartegen in opstand komt, iets dat tot het wezen van het socialisme en van het christendom beide behoort, namelijk de eerbied voor de persoonlijke mensenwaarde, ongeacht ras en kleur. We leven in een kolkende, gistende wereld en soms vraagt men zich met zorg af, of de scheppende krachten der mensheid in deze tijd groot genoeg zijn om de talrijke vraagstukken adaequaat aan te pakken.

Van al deze vraagstukken heb ik er voor U een viertal uitvoeriger behandeld. Als ik die heel zakelijk en technisch aanduid, dan zou ik kunnen zeggen: tegenstelling Oost—West, financiering van de economische ontwikkeling der onderontwikkelde gebieden, Europese integratie en parlementaire Benelux-Raad. Maar ik kan ook zeggen: verdediging van de vrijheid, verwezenlijking van de sociale gerechtigheid, opbouw van een werkelijke gemeenschap tussen de volkeren en versterking van de democratie. En als ik het zo stel, dan moet het voor U allen duidelijk zijn, hoe het hier gaat om vier punten, die regelrecht uit ons socialistisch beginsel voortvloeien. Met deze vier punten heeft het Partijbestuur getracht ook onze buitenlandse politiek meer dan voorheen een socialistische signatuur te geven. Ik hoop dat ook dit uw instemming zal hebben. Het is goed om de ‘Internationale’ te zingen, het is beter alles te doen om de ‘Internationale’ te maken tot levende werkelijkheid.